3830 1901 ՄԱՅԻՍ 5/18 ՇՈՒՄԱԿ ԻՐԹԷՍԻ 17ՆԱՀԻ ԱՌՆԷ 1319 ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ 28/5 ՄԱՅԻՍ 1317

ՄԷՋՄՈՒԱ-Ի-ԱԽԲԱՐ

DIRECTION DU JOURNAL
MEDJMOUA-I-AHBAR
Grand'Rue de Péra 65

Հաճոյաստ իմի տեղա եանի ԶԱՐԵՆԻՊԻՀ վէ ՇՈՒՄԱԿ ԻՐԹԷՍԻ կիւնլերի նեշր օլունուր:

مجموعهٔ اخبار
بك اوغلی تقسیم جادهسی نومرو ٦٥

Ղապէթաեա միւթէալլիգ խուսուսաթ իշլին ԾՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՕԼԱՑԵԱՆԱ միւրաճաաթ օլունա. — Իտարէխանէ՝ Պէյօղլունտա Ճատտէի քէպիրտէ Ն: 65

ԱՀՎԱԼԸ ՍԻԵԱՍԻԵ

Զրգան սալը կիւնիւ, Ֆրանսանէն Մէ-պուսան վէ Վիւքէլա մէճլիսլէրինտէ խարիճիէ նազրը՝ Ռուսիա վէ Իթալիա իլէ Ֆրանսա արալարընտա մէվճուտ օլան միւնասէպաթտան պահա իթմիշ տիր: Մէճլիսի մէպուսանտա, մէպուսանտան պիրի՝ Իթալիա ֆիլօսունէն կէչէնտէ Թուլօնու զիեարէթ իթմէսինին բօլիթիգաճա մանէասը-նը սորմուշ, վէ Մ. Տէլգասէ, ճէվապընտա, մէզքիւր ֆիլօնէն Թուլօնու զիեարէթի տէվլէթի միւշարիւէյհա իլէ Ֆրանսա արա-սընտա ճարի օլան միւնասէպաթը տօսթա-նէնին պիր էսէրը ալէնիսի օլտուղունու, վէ օ էնանտէ Ռուսիա ֆիլօսունէն տախի Թուլօնտա հազրը պուլունմասը՝ Ռուսիա վէ Ֆրանսանէն մէնֆաաթլարընը գավի-լեշտիրտիկինի պէհան իյլէմիշ տիր:

Մ. Տէլգասէ՝ օ կիւնիւ էլիզէ սէրաեընտա, Ռլիսի ճիւմհուրընը ռիեասէթի այթընտա ադտ օլունան Մէճլիսի վիւքէլատա տախի, Ռուսիա իլէ մէվճուտ օլան իթթիֆաքը հիչ պիր սուրէթլէ պօզուլմաեաճագ տէրէճէտէ գուվվէթլի օլտուղունու, վէ Իթալիա իլէ ճէրէեան իտէն միւնասէպաթը, տախի հիսսիեաթը տօսթանէյի քեամիլէ տարիշսինտէ պուլունտուղունու պէհան իյլէմիշ տիր:

Ֆրանսա իլէ Ռուսիանը միւնասէպաթը իթթիֆակիեէսինին պիր գաթ տահա գա-վիլեշտիրիլմէսի հազրընտաքի լիւզումը՝ մէյտանտա օլան Զին վէ տիկէր պէյն էլ տիւէլ մէսէլէլերէն տօլաեը օլմասը միւհ-թէմիլ օլտուղու սէօյլէնմիշ օլուպ, խու-սուսա Իթալիանը, Իթթիֆազը միւսէլ-լէստէն այրըլարակ, Ֆրանսա վէ Ռուսիա իթթիֆազընա տախիլ օլմագ մէյլի, ահվա-լը սիեասիեէնին էն էհէմմ նօգթասընը թեշ-քիլ իթտիկի ճիհէթլէ. կէրէք Իչլեր իթ-թիֆազընա վէ կէրէք Իքիլեր իթթի-ֆազընա տախիլ օլան հիւքիւմէթլերին՝ Իթթիֆազը միւսէլլէս ահտնամէսի միւ-տէթինին 1903 սէնէսի իպթիտայարընտա խիթամը հալինտէ զուհուր իտէպիլէճէք օ-լան պէօյլէ պիր իհթիմալէ գարշը չիմա-տէն հազրըլանմալարը թապիի տիր. չիւն-քի Իթալիանը՝ չիմտիքի միւթթէֆիգլէ-րինտէն այրըլմասը, հէր նէ գատար ահվա-լը իդօնօմիգիեէսինին իսլահը մազսէտիյլէ օլսա, հինէ ումում ալէմի սիեասիտէ պիւ-եիւք պիր էհէմմիեէթի օլաճաղը, տէրքեար, վէ սէպէպ օլաճաղը նէթիճէլերինին տէ վագթ ու զէմանընյա տիւշինիւլմէսի զա-ռուրի տիր:

Թրանսվալ մէսէլէսի, Ինկիլիզլեր իլէ Պօէրլեր արասընտա պիր մէսէլէի մահէլ-լիեէ հիւքմինտէ օլմասընյա, պունուն, տիւէլի մուազամաեր ալէագատար իթմէ-եէճէկի, վէ անճագ օլսա օլսա, Ինկիլիթէր-բանը օրատա մէշղուլ օլմասընտան, տէվ-լէթի միւշարիւէյհաեա բաքիպ օլան չու-եա պու տէվլէթին իսթիֆատէ իտէճէքլերի վէ իթմէքտէ օլտուզլարը խաթրա կէլսէ պիլէ, միւնասէպաթը պէյն էլ տիւէլի ա-չըգտան աչըգա իվլալ իտէճէք պիր սը-ֆաթ ու մահիեէթի օլմատըգը՝ չիմտիեէ գատար ճէրէեան իտէն ահվալ դարշըսընտա պիլճիմլէ տէվլէթլերին պիթարաֆ վէ վազիֆէսիզ տուրմալարընտան անլաշըլմըշ տըր:

Թրանսվալ մէսէլէսինին զարարը՝ տօղ-րուտան տօղրուեա Ինկիլթէրրաեա այիտ տիր: Իքի սէնէտէն պէրու տէվամ իտէն պու մուհարէպէ, — Ինկիլիզ տիրլօմաթ-լարը հէր նէ տէրլէր իսէ տէսինլէր, — միւ-լէթի մէրգումէեէ նուֆուսգա վէ ազչէճէ հիսապզը զիեան վէրտիքէն պաչգա, ա-նընը ազամէթ վէ իգթիսարընա տա խալէլ վէթիրմիշ, վէ տիւնեանընը տիկէր թարաֆ-լարընտա մալիք օլտուղու մէնաֆիինի՝ իս-թէտիկի եօլտա մուհաֆազա իթմէսինէ մանի օլմուշ աուր: Շէօյլէ քի պիր կիւն Ինկիլթէրրա թէմամիյլէ մագսէտ վէ ար-զուսունա էրսէ պիլէ, պունուն, չէքիլէն զահմէթ վէ իտիլէն ֆէտաքեարլըգլարա տէյմէեէճէկի աշիքեար տըր:

Նասըլ քի Ինկիլիզլէր տէ, մութթասրֆ օլտուզլարը զուրուրեէթ վէ նէֆֆանեէթ իճապընճա սօնունա գատար մուհարէպէ-եէ տէվամ իտէճէքլէրինի, վէ Պօէրլերի թէմամիյլէ թահթը իթաաթլարընա ալա-ճաղլարընը պէհան վէ իտտիհատան կէրի տուրմասեօրլար իսէ տէ, տիկէր թարաֆտան պու հազրզէթի իգրար իտիեօրլար, վէ մու-հարէպէնին սօնսուզ տէվամը, կէօրիւլէն մատտի վէ մանէվի խասարը քիւլլիսի վէ էհալի իւզերինէ կիւնտէն կիւնէ վեր-կիւլեր գօնմասը՝ է՛ն միւթէպէր զաղէթա-ճըլարը, էն զիեատէ ազը պաչընտա օլան-լարը արթըգ տիւշինտիրիեօր:

Լաքին Զին մէսէլէսի Թրանսվալ մէսէ-լէսի կիպի տէյիլ տիր. պունտա ալէագա-տար օլան տէվլէթլէր չօգ տուր. հէման քեաֆֆէսի տէ, օ պիւեիւք լօգմատան ազ չօգ իսթիֆատէ իթմէք իսթէտիքլերինտէն, վէ պունա տա պիր հատտ ու տերէճէ թայեին իտէմտիքլերինտէն նաշի տիր քի, պու կիւնէ տէկին մէսէլէեէ պիր նէթիճէ վերիլմէմիշ տիր: Վագտա Զինին իչերլե-րինտէ հէնուզ պազը գարըշըգլըգ վէ սեր-քէշլիք էմարէլերի մէվճուտ օլտուղու խա-պէր վերիլմէքտէ իսէ տէ, Զին հիւքիւմէ-թի, տէվլէթլերէ գարշը զօյմագ ֆիքրինի թաշըմագ շէօյլէ տուրսուն, անլէրին հէր թալէպինէ պաշ էյմէք մէճպուրիեէթի ալ-թընտա օլմասըյլա, օրասընը խթէնիլէն հալէ կէթիրմէք, մահզա ալէագատար տէվ-լէթլերին էլինտէ գալմըշ տըր: Պունուն կէճիքմէսի իսէ, քէնտի արալարընտա հէր ճիհէթլէ միւքէմմէլ պիր իթթիֆազն վի-ճուտ պուլմասընա միւթէվազրգ տըր: Է-կէր մէճնուն օլունաճագ պիր շէյ վար իսէ, օ տախի՝ Զին մէսէլէսի եիզիւնտէն սուլհը ումումիեէ խալել կէլմէք զորգուսու պու-լունմամասը տըր. զիրա հէր տէվլէթ, չիմ-տիքի հալտէ քէնտի տախիլի ահվալի, մէ-սէլա ումուրը նաֆիասը, միւշքիլաթը մա-լիեէսի վէ սաիրէ իլէ մէշղուլ օլտուղուն-տան, էօյլէ գօլայճա իլանը հարպ իթմէկէ ճէսարէթի օլմամագ: Խուսուսա էօյլէ պիր մահէլլ իչին քի, վիւսաթընա նէզարէն վէ քէնտիսինին տէ ճիւմլէսինի խօշնուտ իթ-մէեէ զարուրի՞ մի, թապիի՞ մի տիեէլիմ, պիր մէյլ ու իհթիեաճը օլտուգճա, հէր նէ միւշքիլաթ զուհուր իթսէ, իչի սօն տէրէ-ճէեէ գատար իլերի կէօթիւրմէեէ պիր կէօ-նա սէպէպ եօգ տուր:

Մ. Տէլգասէնին Բէթրէսպուրկա ազի-մէթ վէ ավաէթինի՝ Ռուսիանը 400 միլ-նօն ֆրանգլըգ իսթիդրազ ադտը քէյֆիեէ-թի թաազիպ իթմիշ, վէ իսթիդրազ պէտէ-լինին՝ Բարիս սարրաֆանը թարաֆընտան վէրիլմէսի՝ իքի տէվլէթ արասընտաքի միւ-նասէպաթը տօսթանէեէ պիւեիւք պիր է-մարէ ատտ օլունմուշ տուր: Շիմտիեէ գա-տար Ֆրանսա, Ռուսիա իլէ օլան իթթի-ֆազընտան ֆատալի պիր շէյ իսթիֆատէ իթ-մէմիշ իսէ տէ, Ռուսիա, հէր նէ վագթի ահվալը մալիեէճէ մուզահիգաեա տիւշմիւշ, եախօտ պու եօլտա պիր իհթիեաճը օլմուշ իսէ, Ֆրանսա, անընը եարտըմընա եէթիշ-միշ տիր: Լաքին Ֆրանսանէն պու եարա-ըմլարը էլպէթթէ պօշ օլամազ. զաթէն Ֆրանսանէն սէրվէթի ճէսիմէսի զուլլանըլ-մագսըզընը տուրամաեաճաղը կիպի, հիւ-քիւմէթի միւշարիւէյհանընը՝ Ռուսիա կիպի գուվվէթլի պիր տէվլէթի իլէ միւթթէֆիգ ընմասը տա, էվրօբա աէվլէթլերի արասընտա լաեըգ օլտուղու մէվզիեի քէնտիեէ պուլտուրմուշ տուր, վէ քիմ պիլիր պիր կիւն տէ, Ռուսիանընը տօսթլուղունտան վէ իթթիֆազընտան նէ՛ տուրէթլէ իսթիֆատէ իտէճէք տիր:

Ռուսիանընը մէզքիւր իսթիդրազը ադտ իթմէսի, քէնտի մալիեէսինին իհթիեաճաթը, վէ պաչլամըշ օլտուղու ճէսիմ տէմիր եօլ-լար ինշաաթընը իքմալի իչին օլուպ, պէլ-ճի Զին սէֆէրի իչին պազը եէնի թէչէպ-պիւսաթընը իճապ իթտիրտիկի մէսարիֆ տէ, Ռուսիաճա ազչէեէ լիւզում կէօսթէրմիշ տիր:

Սօն կիւնլէրտէ Ապայիատա Եունան վէ Ռումանիա զրալլարընընը միւլագաթը, իքի հիւքիւմէթ արասընտաքի միւնասէպաթընը թագվիեէսինէ մէտար օլաճաղընտան, վէ Պալգանլարտա ասայիշինին մուհաֆազա վէ պագասընա եարտըմ իտէճէկինտէն, քեաֆ-ֆէի մուազզամ տէվլէթլերճէ մէզքիւր զիեարէթ թասվիպ իտիլմիշ տիր: Իքի հիւքմտարլարընը ըէֆագաթլարընտա քէն-տի տիբլօմաթլարը պուլունմաեըպ, եալը-նըզ սէրայ էրքեանը մէմուրիյնի օլմասընտան, միւլազաթընը սըրֆ խուսուսի օլտուղու-մին թէէմին իտիլիեօր. մամաֆիհի պու միւլազաթընը՝ իքի մէմլէքէթ էհալիսինին ումուրը թիւճճարիեէ վէ սաիրէսինճէ տէ ֆայտէլի օլաճաղը չիւպհէսիզ տիր:

Բաքա հազրէթլերինին 91 եաշլարընտա օլմասը՝ վագտա հէնուզ պիր կէնճ կիպի մէմուրիեէթի ալիեէսինին իճապ իթտիր-տիկի վազիֆէլերի թէմամիյլէ իյֆա իթ-մէսինէ մանի օլմաեօր իսէ տէ, Նինահեէթ, պու գատար աղըր պիր սինն ալթընտա եօրկուն օլան պիր վիճուտին՝ տահա բէք չօգ վագրթ եաշեապիլմէսի բէք տէ իհ-թիմալտէն օլմատըգընտան, միւշարիւէյհին խալէֆինին ինթիխապը, չիմտիտէն Վաթի-գան րիճալը բուհանիսինի վէ ալէագատա հիւքիւմէթլերի տիւշինտիրմէքտէ տիր: Մալիւմ տիւր քի, Դաթօլիք Ուլու Բիլի-սէսի բէիսի էքպէրի բուհանիսի, հայիպ օլ-տուղու մէվզրի ալի իճապընճա, Դաթօլիք օլան վէ օլմաեան Խրիսթիան տէվլէթլե-րիյլէ տախմա միւնասէպաթտա օլուպ, ան-լեր իւզերինտէ ազ չօգ նուֆուզու պու-լունտուղունտան, վագը օլաճագ ինթիխա-պընը՝ բուհանիճէ էհէմմիեէթինտէն պաչգա, բօլիթիգաճա տա պիւեիւք էհէմմիեէթի վար տըր: Պինապէրին ճէնապը Հագգտան՝ տահա ուզուն միւատէթ մուամմէր օլմասը թէմէնի օլունան Օն իւչինճի Լէօն Բա-բա հազրէթլերինէ պիր էմրը հազգ վագը օլտուղունտա, միւշարիւէյհէ խալէֆ օլա-ճագ զաթընը՝ տէվլէթլերճէ խատասիլի լա-զըմէեի հարզ օլմասը նէ գատար մաթ-լուպ իսէ, պիւթիւն Դաթօլիք ալէմինին արզուի եէկեանէսի տէ, միւշարիւէյհ կիպի պիր Զաթը ֆազիլեթսիմաթ վէ միւտէպ-պիր ու ագիլին Քիւրսիի չերիֆէ գուուտաք-նը թէմէնի իթմէքտէն իպարէթ տիր քի, պունուն տա, պունճա Դաթօլիք ռիճալը ալիեէի բուհանիեէսի միեասընտա պուլուն-մասընտա միշքիլաթա թէսատիֆ իտիլ-մէեէճէկի չիմտիտէն թէէմին օլունապիլիր:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Ս. ԷՔՇԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Եթէ յետահայեաց ակնարկ մը նետելու ըլլանք հայ թատրոնի ծա-դումին վրայ և երբ քննենք թէ ի՞նչ պարագաներու մէջ սկսած է առա-ջին անգամ մեր մէջ դերասանու-թիւնը, պիտի նշմարենք թէ հայ թատրոնի գործին ամէնէն մեծ աս-տարողները եղած են Հայ-կաթողի-կէները, որոնց անդուլ ջանքերուն շնորհիւ է որ ունեցած ենք — երբ-եմն — մեզի յատուկ թատրոն մը, որուն բեմին վրայ մեր ընտանեկան բարքերը կը ներկայացուէին. մեզի յատուկ դերասաններ, բոլորն ալ զարգացած ու հմուտ անձերէ բաղ-կացած, որոնք ազգին մտաւոր յա-ռաջդիմութեան օգնելու խորունկ գիտակցութեամբը իրենց արուես-տին ամէն կատարելագործութիւնն ներուն կը հետեւէին տենդոտ հե-տաքրքրութեամբ և զանոնք իւրա-ցնելու կը ջանային. դերասաննե՛ր որոնք իրենց արուեստին նրբութիւ-նը, վսեմութիւնը ըմբռնած էին և զայն կարելի եղածին չափ աւելի բարձրացնելու կը ճգնէին. և ասոր համար էր որ այն ժամանակ դերա-սանները՝ շատ աւելի մեծ պատիւ-ներ, մեծարանքներ կը վայելէին ազ-գին կողմէ, և դերասանութիւնը չու-նէր ամէնուն աչքին այն արհամար-հելի ու ստորին երեւոյթը զոր ստա-

ցած է այսօր — կը խոստովանինք — դժբա՛ղդաբար։

Անուանի հին դերասաններու անունները այսօր մեր մտքին կը ներկայանան՝ խորունկ յարգանք մը ներշնչելով մեզի և անոնց անունները կը յիշենք բարեպաշտ երկուղածութեամբ։

* * *

Հայ թատրոնի պատմութեան մէջ Հայ-Կաթողիկէները շատ կարեւոր ու անուրանալի տեղ մը կը դրաւեն։ Նաւումի և Արեւելեան թատրոնի հիմնադիրները անոնք եղան, և տակաւին թատերական կանոնաւոր խումբի մը կազմակերպուելէն ալ առաջ՝ Օրթագիւղի մէջ թատերական երեկոյթներ սարքողները՝ գլխաւորաբար Հայ-Կաթողիկէ թատերասէր երիտասարդներն էին։ Այդ երեկոյթները ընտանեկան երեւոյթ մը ունէին աւելի և արդէն դերասանները և դերասանուհիները, ամէնքն ալ ազնուական ընտանիքներու զաւակներ, երիտասարդ amateurներ էին։ Այս ներկայացումները կը տրուէին անանկ ժամանակի մը մէջ, ուր Հայերու և մասնաւորաբար Կ. Պոլսոյ մէջ, թատրոնը գրեթէ դոյութիւն չունէր և մերինները շատ տարտամ գաղափար մը ունէին անոր մասին։

Օրթագիւղցիները մինչեւ այսօր իրենց թատերասիրութեամբը կը պարծին իրաւամբ, և տակաւին կը մնայ այն հին թատրոնին յիշատակը, որուն բեմին վրայ՝ է՞ր ժամանակ մը որ կը փայլէին բոլոր այն նշանակելի դէմքերը, որոնք հիմա՝ առանց իրենց ետեւէն հետեւորդներ ու ժառանգորդներ ձգած ըլլալու՝ սեւ հողէն անդին կը գտնուին, յաւիտենականին գիրկը, ուրկէ կը տեսնեն թէ իրենց ձեռնարկած այն մեծ գործը, զոր այնչափ կը սիրէին և այնչափ ալ բարձրացուցած էին իրենք, հիմա տժգոյն ու աննշան՝ անհետանալու վրայ է օրէ օր։

Ստեփան Էքչեան ալ կը պատկաներ անոնց խումբին։ Թատրոնի ամէնէն աւելի սիրահարներէն մէկը եղած էր ան։ Էքչեան, իր ժամանակին ամէնէն մեծ դերասաններէն մէկը՝ որ իր noble père-ի հրաշալի ստեղծագործութիւններուն մէջ դիւթած էր ամբոխներ և որուն գոռ ձայնը, պարթեւ հասակը և հերոսական շարժուձեւերը սքանչացումով կը յիշուին այսօր իր ժամանակակիցներուն կողմէ։ Էքչեան՝ Սրապիոն Հէքիմեանի, Ա.յտընեանի, Պենլեանի, Ալթուն Տիւրրիի, Եղիազար Մելիքեանի, Ֆրէնկեանի, Մաղաքեանի, Թրեանցի, Թերզեանի, Թղլեանի աշխուժ գործակիցը, որ Արիստոտելը կ'աստուածացնէր, իր ընկերներուն հետ Հայ Թատրոնի հիմնադիրներէն ու նահապետներէն մէկը եղած է։

Էքչեան, աշակերտ Մուրատեան վարժարանի, ընկերակիցն էր Մամուրեանի, Մելքոն-խանի, Բոլթուգալ փաշայի և ուրիշներու։ դերասանական նախափորձերը բրաւ Օրթագիւղի մէջ իբր amateur, այն ժամանակ ուր տակաւին հաստատուն խումբ մը չկար։ Բայց երբ Էքչեան՝ Արեւելեան թատրոնի վարչութեան կողմէ բեմ հրաւիրուեցաւ և առաջին անգամ ժողովուրդին ներկայացաւ իբր դերասան Ռոպերդ սուազակապետի դերով, Արեւելեան թատրոնի հսկայ սրահին մէջ խռնուած բազմութիւնը հմայուեցաւ այս հրաշալի débutին առջեւ։

Այնուհետեւ մերթ դերասան ու մերթ դերասանապետ շարունակեց իր թատերական գործը մեծ խանդով։ Էքչեան գնահատուած էր նաև օտարներու կողմէ։ Կ. Պոլսոյ մէջ առաջին անգամ Օթէլլոն ներկայացնող Ամերիկացի հռչակաւոր դերասանին հետ դէմ դիմաց, Դրիսթալի բեմին վրայ Եակօի դերը կատարեց, ինք Ֆրանսերէն, իսկ ամերիկացի դերասանը՝ անգլերէն. ինչպէս որ ըրաւ իրմէ ետք Ադամեան՝ յոյն դերասանուհիին հետ։ Էքչեան՝ Վարդովեանի դերասանապետութեան տակ աշխատեցաւ բաւական ատեն միշտ գլխաւոր դերերը ստանձնելով և այնպէս թատերական tournéeներ ալ կատարեց։

* * *

Երբ Վարդովեան՝ առաջին անգամ Կ. Պոլսոյ մէջ թատրոնի մենաշնորհը առաւ և յաջողեցաւ իր դերասաններուն համար էմէնթիութեան տիտղոսը ստանալ, — որով հետեւ մինչեւ Վարդովեանի օրը դերասանները միմիայն իրենց անուններովը կը յիշուէին, — իր խումբին մէջ ամէնէն աւելի փայլող ու ժողովուրդին կողմէ սիրուած դերասանները Հայ-Կաթողիկէներ էին։ Պէշիքթաշլեանի, Թէրզեանի, Թղլեանի, Հէքիմեանի գրած ընտանեկան ու բարոյական թատերգութիւններն էին որ կը ներկայացուէին, և կրնաք հարցնել հին սերունդի պատկանողներուն թէ ի՛նչ ահագին յաջողութիւններ և ի՛նչ խելացնոր ծափահարութիւններ կը խլէին այդ pièceները, քանի՞ քանի՞ անգամներ հեղինակները բեմ կը կանչուէին ու թէ ի՞նչ դափնիներ կ'ընդունէին անոնք։ և այդ հեղինակներուն՝ փոխանակ Ֆրանսացի կամ չեմ գիտեր ուր տեղացի ըլլալուն, Հա՛յ և մասնաւոր Հայ-Կաթողիկէ ըլլալը պանծալի չէ՞ միթէ մեզի համար։ Ո՞վ կրնայ մոռնալ Մաղաքեանը, այն սքանչելի դերացոյցը, որ Թափառական Հրեայի մէջ Տակոպէրի դերը կ'աստուածացնէր, Թրեանցը՝ մեր աննման bouffe կատակերգուն, Ադամեանը, «անպուգական ողբերգուն», Մարի Նուարդը, հմայիչ soubrettenիս, — որ Գամէլիաղարդ Տիկինը կը խաղար այնչափ անթերի, որ նոյն իսկ եւրոպացի նշանաւոր դերասաններու և քննադատներու և մանաւանդ Տիզիսի պէս խծբծող քաղաքի մը թատերական քրոնիկագիրներուն գնահատութեանցը արժանացաւ, — Սրապիոն Հէքիմեանը մա՛նաւանդ, բանաստեղծ դերասանը, որուն անուրանալի արժանիքը աւելորդ գովասանքներու պէտք չունի, Յովհաննէս Աճէմեանը, ծանօթ ténorը որ իր բամբ ձայնովը թատերասրահը կը գոռացնէր և որ բազմաթիւ դրաբար ոտանաւորներ ունի գրած. և տակաւին շատեր, որոնց անուններէն զանց կ'առնեմ հիմակուհիմա հոս՝ ուրիշ աւելի յարմար առիթի մը վերապահելով զանոնք։ Յիշած բոլոր այս անուններս Հայ-Կաթողիկէ տաղանդներ են, որոնք պատիւ կը բերէն իրենց պատկանած ազգին ու հասարակութեան և որ՝ Հայ Թատրոնի հիմնարկութեանը մէջ ամէնէն կարեւոր դերերը կատարած են։

* * *

Թէ ի՛նչպէս Հայ-Կաթողիկէները՝ հակառակ իրենց քիչաւորութեան և ազգի մը պզտիկ մէկ մասը կազմելնուն, Հայ Թատրոնին հիմնարկութեան գործին մէջ ազգին միւս աւելի ստուար մասին վրայ առաջնութիւն վաստկած են.

Ահա՛. —

Այս խնդրին մէջ Մխիթարեանները դարձեալ մատ ունեցած են։

Մխիթարեան Միաբանութիւնները՝ Եւրոպայի կեդրոնին մէջ գտնուելով, իրենց վարժարաններուն աշակերտները՝ շատ մօտէն տեսած են թատրոնը և մինչեւ անգամ դպրոցին մէջ աղայական պզտիկ ներկայացումներ ալ կազմակերպած։

Միաբանները աշակերտներուն այս փափաքը չեն ուզած խամրեցնել՝ գիտնալով որ թատրոնը բարոյականի ու դիտութեան դպրոցն է և նոյն իսկ ամէն կերպով օգնած են՝ անոնց փափաքը գլուխ հանելու համար, բնականաբար դպրոցի մէջ։ Անգամ մը թատրոնին սէրը արծարծուած դպրոցականներու սրտին մէջ, երբ անոնք՝ Մուրատ և Ռափայէլեան վարժարաններէ շրջանաւարտ — ինչպէս որ է Էքչեանի և ընկերներուն պարագան — վերադարձած են իրենց ծննդավայրը, այդ հին հուրը որ չէր մարած տակաւին սրտերուն մէջ, դարձեալ վառնք առած է, և անոնք ահա՛ այս կերպով՝ իրենք իսկ հեղինակելով, թարգմանելով և խաղալով՝ կազմակերպած են այն կանոնաւոր ու օրինակելի խումբը, որուն վրայ մինչեւ այսօր սքանչացումի և յուզմունքի շեշտերով կը խօսին մեր հայրերը։

Ե. Թ.

Երմէնի-գաթօլիք Բաթրիկխանէսի Տաւվի մէճլիսի թարգմանտան վարիտ օլան իլան տըր.

Թէպատայը տէվլէթը Ալիյէտէն վէ Երմէնի-գաթօլիք ճէմաաթընտան օլուպ, մուգատտէմա Պէյօղլունտա Գոնգորտիա թէաթրոսու դարչըսընտա տարրաֆ Տամատ Ժօղէֆ էֆ. վէլէտի Յովհաննէսին զէվճէսի, Պոյաճը գաբիէսինտէ սաքինէ Վիրժինի Տամատ պինթի Պետրոս Քէրիմ վէ քէրիմէսի Մարի Տամատ պինթի Ժօղէֆ, Երմէնի-գաթօլիք Բաթրիկխանէսի Տաւվի մէճլիսինէ միւրաճաաթլա, միւմայիէյի Տամատ Ժօղէֆ էֆ. ալէյհինտէ նաֆաղա վէ ճիհաղ տավասը իգամէ իլէ, իգամէթկեսրէնին մէճնուլ օլտըղընը պիլպէյան, իլան սուրէթիյլէ ճէլսլինի թալէպ էթմիշ, վէ պու տա մուվաֆֆըզ ուսուլ պուլունտըղընտան, յուլիսին Յունճիւ սալը կիւնիւ մուհաքէմէլէրինին իճրասը գարարլաշտըրըլմըշ օլմաղլէ, եէվմի մէզքիւրը սապահրսը սաաթ Շաէ, Գալաթատա վաղը Երմէնի-գաթօլիք Բաթրիկխանէսի Տաւվի մէճլիսինէ կէլմէսի, վէ չայեէտ կէլմէտիկի վէ թարաֆընտան մուսատտաղ պիր վէքիլ կէօնտէրմէտիկի հալտէ, ուսուլինէ թէվֆիգէն, ղըեապէն մուամէլէի լազըմէ իճրա օլունաճաղը իլան օլունուր։

Տէրիսաատէթ Գալաթա, 1)14 Մայիս 1901

ԽՍՐԻԱՆՑԻ

Ինկիլիթերրանը թահթը հիմա եէսինտէ թէշքիլ օլունան Ավսթրալիա ճիւմհուրիէթինին իլք բարլամէնթօսու՝ կէչէնտէ ըէսմէն քիւշատ իտիլմիշ տիր։

Լօնտրատան մայիս 16 թարիխիյլէ ալընան պիր թէլէկրաֆա կէօրէ, պիր Ֆրանսըզ վաբսրը՝ թայմս նէհրի իւզէրինտէ պուլունան քիւչիւք պիր լիմանա եանաշարագ, դարաեա պիր դաշ թօբ վէ մուհիմմաթ չրդաբրբքէն, էհալի, Ֆրանսըզ օրուսու՝ Ինկիլիթերրաեա հիւճում իթմի զանընլյա թէլաշա տիւշմիւշ տիր։ Մուախարէն մէզքիւր թօբլարը վէ սարրէնին Լօնտրատա թէշքիլ օլունան պիր ոէրկիի ասքէրիեէ գոնուլմաեա մախսուս օլտուգլարը անլաշըլարագ, թէլաշ կէչմիշ տիր։

Զինտէ վուգու պուլան գըլթալտա մէտիսէլլէրի օլան մէմուրլարը ճէզալարը միւպէյեին օլարագ, Զին իմբէրաթօրը թարաֆընտան պիր պէեաննամէ նէշր օլունմուշ տուր։

Ամերիգա խարիճիէ նազրը՝ Զինին թազմինաթը հարպիեէսի միգտարը թէնղիլ իթթիրմէկէ չալըշմասընը Բէքինտէքի Ամերիգա սէֆիրինէ թավսիեէ իթմիշ տիր։

Ֆրանսանըն Բէքին սէֆիրի ճէտիտի մահէլլի մէմուրիէթինէ մուվասըլէթլէ, իյիթի մէմուրիէթէ պաշլամըշ տըր։

Եագընտա Բուսիանըն խարգով չէհրինտէ պիր Ֆրանսըզ պանգասը թէէսսիս օլունաճագ, վէ Բէթրէսպուրկտա մուհիմմ պիր շիւպէսի պուլունաճագ տըր։

Հապէշ հիւքմտարը՝ Մատ-Միւլլահա գարշը մուհարէպէ իտէն Հապէշ ասքիրի եէրինէ եէնիսէն 10 պին ասքէր կէօնտէրմիշ տիր։ Հապէշ ասքիրի՝ տէվլէտլերի վէ գաթըրլարը եէմէկէ մէճպուր օլմուշլար տըր։ Ինկիլիզ բիշտար զապիթլերի՝ օրտուտան չէքիլմիշլեր տիր։

Ինկիլթերրանըն քէօմիւր մատէնլերի սահիպլերինին՝ մատէն քէօմիւրիւ իխրաճաթը իւզէրինէ գոնուլան վէրկինին պիր գոմիսիոնը մախսուս մարիֆէթիյլէ թէտգիգ իտիլմէսի շարթըյլա, խաղինէի տէվլէթէ 2 միլեոն 100,000 լիրաի ըսթէրլին թէէմին իթմէկի թէքլիֆ իթթիքլէրինի՝ Տէյլի Էքսբրէս ղազէթասը բիվաեէթ իտիեօր։ Պունլար, պու ագչէեի, մէզքիւր վէրկիտէն թահսիլ իտէճէքլէրինի իւմիտ իտիեօրլար։

Բուսիանըն Սախալին ատալարընտաքի սիւրկիւնլէրին չալըշմագ միւտէթի իքի միսլինէ չըգարըլտըղընտան, պունլարըն իչինտէ գարըշըգլարդ զուհուր իթմիշ, վէ ասաքիրի մուհաֆազա, իսեանը մէն իչին սիւրկիւնլէր իւզէրինէ աթէշ իթմէքլէ, 46 քիշի թէլէֆ վէ 59 քիշի մէճբուհ օլմուշ տուր։

Ալթը գըթա Բուս հարպ սէֆինէսի, Զին սուլարընտա պուլունան Բուս տոնանմասընը գուվվէթլէթմէք իչին եօլա չըգմըշլար տըր։

Բէք չօղ Պօէրլէրին՝ գըշըն եագլաշմասը մլունասիպէթիյլէ թէսլիմ օլտուգլարը՝ Բրէթօրիատան խապէր վէրիլիեօր։— Ժէն. Ֆրէնչին՝ քէսպի աֆիեէթ իթմիշ օլտուղընտան, հարաքեաթը ասքէրիեէեէ տէվամ իտեճէկինի Լ. Ֆիչնէր խապէր վէրիեօր։

Բուսիանըն Պրէսթ Լիթովսքի չէհրինտէ պիր եանկըն զուհուր իտիպ,

653 խանէ եանմըշ վէ 7 միլեօն ռոֆպ-լի զիեան օլմուշ տուր։

Նիւ-Եօրգտա պիր մատէն շիրքէթինին 16,000 ամէլէսի, իւճրէթլէրինին զամմընը թալէպ իտէրէք, թաթիւի իշլալ էյլէմիշլէր տիր։

Սէվիլլատա պաղչէպանլարըն չալըշմագ իսթէմէմէսինտէն տօլաեը պիր դավկա զուհուր իտիպ, 70 քիշի տէրտէսթ օլունմուշ տուր։

Պու քէրրէ տէ Նաբօլիտէ մէզարճըլար, մաաշլարընն զամմընը թալէպ իլէ, ճէնաղէլէրի տէֆն իթմէմէքտէ իմիշլէր։ Հաթթա ճէնաղէ ալայլարընն իճրասընը մէննէ գալմէքտէ իմիշլէր։

Աչէրէնցա քէօյիւնտէ պիր տաղ բարչասը եըգըլարագ, պիր դաչ խանէեի խարապ իթտիկի, վէ շիմտիէ գատար 15 ինսան նաշընընն խարապալար ալթընտան չըգարըլտըը՝ Բօմատան մայիս 15 թարիխիյլէ ալընան պիր թէլէկրաֆտա իշար գելընմըշ տըր։

ՏԻՆՆԻ ԹԷԼԷԿՐԱՖԼԱՐ. — Վիէննա 16 մայիս.— Իմբ. Ֆրանսուա Ժոզէֆ մայիս 21տէ Ավսթրիա մէպուսան էնճիմէնինի գապուլ իտէճէք, վէ պու սըրատա խարիճիէ նազըրը գոնթ Կոլուխովսքի՝ Էվրոբանըն ահվալը հազրէի տիւէլիէսի իւզէրինէ պիր նութգ իրատ իյլէէճէք տիր։

Լոնտրա.— Ժէն. Տէվէթ՝ թէքրար Իւմիտ-պրունու իւզէրինէ հիւճում իթմիշ տիր։ Նաուբօրթ եազընընտա 100 Պոէրտէն միւրէքքէպ պիր միֆրիզէ կէօրիւլմիւշ տիւր։ Նաթալըն մագարրը օլան Մարիցպուրկտա Պոէրլէր իլէ 30 ինկ. ասաքիրի արասընտա պիր միւսատէմէ վուգու պուլարագ, Ինկիլիզլէրտէն 4 մագթուլ վէ 6 մէճրուհ զուհուրա կէլմիշ տիր։

Բրէթօրիա.— Պոէր ժէնէրալը Բրէթօրիօս իլէ Ինկիլիզլէր պէյնինտէ վուգուա կէլէն միւսատէմէտէ, Ինկիլիզլէր 27 քիշիէի էսիր թութմուշլար, վէ միւֆրիզէնին պագիսինի տաղըթմըշլար տըր։

Ապացիա.— Գրալ Եօրկիօս՝ Բսարա զըրհլըսընտա պիր զիեաֆէթ վէրիպ, պունտա Թրիխթէ վէ Ֆիումէնին Ավսթրիա վալիլերի հազըր պուլունմուշլար տըր։ Եունան գրալը՝ իմբ. Ֆրանսուա Ժոզէֆին սրհէթինէ իտարէի ագտահ իթմիշ, վէ Թրիէսթէ վալիսի տէ, գրալ Եօրկիօսըն սրհէթինէ իտարէի ագտահ իլէ, իմբէրաթօր Ֆր. Ժոզէֆին սէլամընը թէպլիղէ մէմուր օլտուզունու պէէան իյլէմիշ տիր։ Գրալ Եօրկիօս՝ էօյլէտէն սօնրա ագշամա գատար Բումանիա գրալ վէ գրալիցասըյլա գալմըշ, վէ ագշամ տախի պիրլիքտէ թաամ իթմիշ տիր։

Գրալ Եօրկիօս, եարընա (տիւնէ) գատար Ապացիատա գալաճագ տըր։

Պիւքրէշ.— Բումանիա զաղէթալարը, իքի մէմլէքէթ իշին տախի ֆայտէլի նէթիճէլէրի օլաճագ օլան գրալ Եօրկիօսուն զիեարէթի հազրընտա պիր լիսանը միւսայիտ իլէ պէեանը միւթալէա իտիեօրլար։

Մէլպօրն.— Ավսթրիա սուլարընտա պուլունան Կրապօ նամ Բուս զըրհլըսը՝ Զինէ կիթմէք իւզրէ էմր ալմըշ տըր։

Լոնտրա.— Զին իսթիգրազընն տէվլէթլէր թարաֆընտան թէէմին իտիլմէսի հազրընտա Ֆրանսա վէ Բուսիանըն վազը օլան թէքլիֆինէ, Բէքինտէ էճնէպի սէֆիրլէրին էքսէրիէթի մուվաֆագաթ կէօսթէրիեօր։

Բարիս.— Ամիրալ Բօթիւ վէ Տիւշէյլա նամ Ֆրանսըզ զըրհլը գրուազէօրլէրի վէ Ինկիլիզ տոնանմասընընն պիր զըսմը Բիրեեէ կիթմիշլէր տիր։

Տանցիկ.— Բրուսիատա Տանցիկ լիմանընընն անթրըբօյարը քեամիլէն եանմըշ տըր։ Մատտի զարար բէք չոգ տուր։

Լոնտրա.— Բուսիա հուտուտընտա պուլունան Ալմանիա ասաքիրինին միդտարը, թէքմիլ պիր օրտու թէշքիլ իտիլմէք իւզրէ արթըրըլաճագ տըր։

Լոնտրա 17.— Մէճլիսի մէպուսան՝ հարպիէ նազրը Մ. Պրոսրիքին թէքլիֆ իթալկի ասքէրի լահնաեը գապուլ իթմիշ տիր։

(Պու լահնա մուճիպինճէ, Ինկիլթէրրատա, տիկէր պիւեիք պէրրի տէվլէթլէրտէ օլտուղու կիպի, 6 օրտու թէշքիլ իտիլէճէք, վէ պունլարըն թօր պաթարեալարը, մուհիմմաթլարը, էրքեանը հարպիէլէրի վէ սաիրէլէրի պուլունաճագ տըր։ Պու ալթը օրտուտան իւչիւ, պիրինճի իշարէթտէ սէֆինէլէրէ իրքեապ իտիլէպիլէճէք տիր։ Սուլհ զէմանընտա Ինկիլթէրրանընն, շիմտիքի միդտարընտան 126,000 նէֆէր զիեատէ ասքէրի պուլունաճագ, վէ մուհարէպէ էսնասընտա միդտարը մէզքիւր 630 պին նուֆուսա իպլաղ օլունապիլէճէք տիր։)

Պէրլին.— Բէքինտէն ալընան պիր թէլէֆրաֆա կէօրէ, գոնթ Վալտէրզէ, Պոզսրրլարա գարշը Ալմանլարտան միւրէքքէպ եէնի պիր ֆըրգահ սէֆէրլիէ թէշքիլ իթմէքտէ տիր։

Բարիս.— Զինտէ պուլունան Ֆրանսա ասաքիրինին ազիմէթի թէէիր օլունմուշ տուր։

ԹԷՎՃԻՀԱԹ

Մալիէ նէզարէթի մուհասէպէի ումումիէ մէրքէզ շիւպէսի միւմէիզլէրինտէն Իսմայիլ էֆ.եէ սանիէ միւթէմաիզի, Պրուսա Տիւեունը ումումիէթի նէզարէթի մուհասէպէ պաշ քեաթիպի Բիզա էֆ.եէ սալիսէ, Մարտին մէճլիսի իտարէսի ազասընտան Իսմայիլ Հազզը էֆ.եէ սանիէ սանիսի, Հալէպ միւթէպէրանընտան Հաեաթզատէ Վիզթոր պէյէ սալիսէ բիւթպէլէրի թէվճիհ. Մանասթըր վիլաեէթի մերքէզ պիտ. մահքէմէսի ճէզա տաիրէսի բիեասէթի՝ Թրապիզոն վիլաեէթի մէրքէզ պիտ. մահքէմէսի միւտ. ումմ. մուավինի Նուրի պէյէ, Թրապիզոն վիլաեէթի մերքէզ պիտ. մահքէմէսի միւտ. ումմ. մուավինիկի՝ Տէտէ-աղաճ պիտ. մահքէմէսի բէյիսի Նէճիպ էֆ.եէ թէֆվիզ. Էրմէնի-դաթօլիք ճէմաաթընտան տավա վէքիլի Արթին Պողոսեան էֆ.եէ Կիւնճիւ Մէճ., Տիւեունը ումումիէ միւտիրիեէթի ումումիեէսի քիթապէթի խուսուսիէսի իլէ թէրճէմանլըղընտա պուլունան Միհրան Ֆէրիտ էֆ.եէ Կիւնճիւ Օամ., Գայսէրիէլի խալը թիւճճարընտան Մըխճը Աւագեան Յովհաննէս էֆ.եէ Ճինճի Մէճ., տավա վէքիլի Ժորժ Բսսօլաթօ պէյին զէվճէսի մատամ էլէնիեէ Շնճի Շէֆգաթ նիշանլարը իհսան պույրուլմուշ տըր։

ՏԱԽԻԼԻՃ

Տիւն, սէլամլըգ ալայընը սէյր իթմէք իւզրէ տաիրէի մախսուսէտէ Ամէրիգա, Իսբանիա վէ Սըրպիա սէֆիրլէրիյլէ պաշ թէրճէմանլարը, Բուսիա մասլահաթկիւզարըյլա սէֆարէթին պաշ թէրճէմանը, Բուսիանընն Ազտէնիզ տոնանմասը եէնի գոմանտանը ամիրալ Քրիկէր վէ 14 գատար միւթէպէրանը էճանիպ հազրը պուլունուպ, իճապ իտէնլէր՝ պիլ վասըթա նաիլի իլթիֆաթը Շէէրիեարի օլմուշլար տըր։

—Տիւն ագշամ մապէյնի Հիւմաեունտա ամիրալը միւշարիլէյին չերէֆինէ օլարագ պիր վիեաֆէթի սէնիէ քէշիտ պույրուլուպ, պունտա սէֆարէթին մասլահաթկիւզարը, սէրասքէր բաշա, պահրիէ նազրը վէ Թօքհանէ միւշիրի հազարաթը վէ սէֆարէթին էրքեանը մէմուրիյնի իլէ մապէյնի Հիւմաեուն մէմուրիյնի հազրը պուլունմուշլար աբը։ Ամիրալ ճէնապլէրի՝ պու կիւն իշմիրէ միւթէվէճճիհէն հարէքէթ իտէճէք տիր։

—Ապա իլ Համիտ վէ Ապտ իլ Մէճիտ նամ թօրթիտօլարըն պու կիւն լիմանընմըզա կէլմէլէրինէ պէքլէնիեօր։

—Մալիէ նէզարէթինին մէմուր վէ քեաթիպլէրինին մաաշլարընա մահսուպէն հէր հաֆթա մուզանէէն սուրէթտէ վէրիլմէսի գարարկիր օլան ազչէեէ գարշըլըգ օլմագ իւզրէ, Տէրիսաատէթ էմլաք վէրկիսինին պիր գըսմը թախսիս իտիլմիշ օլտուղունատան, պունտան պէօյլէ հաֆթալըգլար մունթազամէն վէրիլէճէք տիր։

—Պունտան պէօյլէ բուխասթնամէսի օլմաեան քիմէլէրին տավա վէքիլի իւնվանը ալթընտա եազըխանէլէր վէ իտարէխանէլէր աչմալարընա միւսատտէ իտիլմէսի, վէ պու կիպիլէրին վէրեճէքլէրի արզուհալարընն մէհաքիմճէ գապուլ օլունմամասը՝ Ատալիէ նէզարէթինտէն իճապ իտէնլէրէ պիլտիրիլմիշ տիր։

—Բաբա հազրէթլէրինին Տէրիսաատէթ վէքիլի Մօնս. Պոնէթթի ճէնապլէրի՝ տիւն Էտիրնէտէն չէհրիմիզէ ավտէթ իթմիշ տիր։

—Խըտիվը Մըսրը հազրէթլէրինին՝ Զաթը հազրէթի Բատիշահիեէ արզը ուպուտիեէթ իչին եազընտա Տէրիսաատէթէ կէլէճէկկինի Սէրվէթ եազըեօր։

—Ալմանիա սէֆարէթի աթաշէ միլիթէրիյլէ մուավինի՝ կէչէնտէ էտիրնէտէ պուլունտուզարը սըրատա, վալի մուավինի վէ իքինճի օրտու գոմանտանը Արիֆ բաշա հազրէթլէրի թարաֆընտան ասաքիրի Շահանէեէ միւքէմմէլ պիր բէսմի կէչիտ վէ պաղը թալիմլէր իճրա իթտիրիլմիշ, վէ միւմաիլէյհիմա թարաֆլարընտան, ասաքիրի մեզքիւրէնին հարաքեաթը թագտիր գելընմըշ տըր։

—Սէլանիք վիլաեէթինտէ ճինաեէթլէ իթհամ օլունան վէ ֆիրարտէ պուլունան պաղը քէսանա՝ մահէլլի Մահքէմէի ճինաեէթի թարաֆընտան 10 կիւն մէօհլէթ վէրիլմիշ տիր։ Պու միւտտէթ զարֆընտա կէլմէզլէր իսէ, զանունա իթաաթ իթմէմիշ նազարըյլա պագելարագ, ղրեապէն պիլ մուհաքէմէ, հուգուգը մէտէնիեէտէն իսգաթ օլունաճագլարը վէ մալլերի հաճզ իտիլէճէկկի իլան օլունմուշ տուր։

—Մագամը մէմուրիեէթինի թէրքլէ էվրօբաեա ֆիրար իթմիշ օլան վէ Զուիցերիատա նէշրիեաթը խահնանէեէ ճիւրէթ իյլէմիշ պուլունան Թունալը Հիլմի նամ շախս, Մահքէմէի Ճինաեէթտէ ղրեապէն պիլմուհաքէմէ, միւէպպէտէն զալէպէնտալիկինէ, հուգուգը մէտէնիեէտէն իսգաթը վէ զաթէն հաճզը գարարլաշտըրըլան էմվալը հազրընտա մուամէլէի լազըմէնին իճրասընա գարար վէրիլմիշ տիր։

—Քէզալիք էվրօբատա պուլունան էրպապը ֆէսատտան Սիւլէյման Մէմտուհ նամ շախս պիլ մուհաքէմէ, 10 սէնէ գալէպէնալիկէ, վէ զանունէն լազըմ կէլէն մուամէլէի սահրէեէ մահքիւմ օլմուշ տուր։

—Ալմանիա սէֆիրի բէնէչէնպահ կիւնիւ Պապը Ալիտէ խարիճիէ նազըրը հազրէթլէրիյլէ միւլագաթ իթմիշ տիր։

—Հապէշտէ պիր գաչ էեալէթին վալիսի օլան Բուսիալը գոնթ Լիօնթիէֆ՝ Սօֆիաեա կիտէրէք, Հապէշ գրալը թարաֆընտան մէմուրիեէթի մախսուսէ իլէ բըրէնս Ֆէրտինանտ իլէ կէօրիշմիշ տիր։

—Կէչէն կիճէ թէբէ-պաշը թէաթրօսընտա, մուսիգիշինասը մէշհուր միւթէվէֆա Վէրտինին զիքրինէ հիւրմէթէն միւքէմմէլ պիր մուսիգի ճէմիյէթի վուգու պուլուպ, պաղը սիւֆէրա իլէ սէֆարէթ մասլահաթկիւզարլարը վէ խընճախընճ էհալիի միւթէպէրէ հազրը պուլունմուշ տուր։ Մուզիգաճըլար 70 քիշիտէն իպարէթ օլուպ, միւթէվէֆանընն թասվիրի սահնէնին օրթասընա գոնմուշ տուր։ Զալընան բարչալար, Վէրտինին էսէրլէրի, էզճիւմէ Նաբուգոթոնոսոր, Տոն Գարլոս, Թրավիաթա, Թրուվէր, վէ էմսալի օլուպ, Ֆէվզէլատէ ալգըշլար իլէ տինլէնիլմիշ տիր։

—Բուսիա տէվլէթի թարաֆընտան՝ Սարտէթ մէքթուպճըսը Զիա պէյէ, Տիվանը Հիւմաեուն միւթէրճիմի էվվէլի Տավուտ էֆ.եէ, Պապը Ալի հուզուգ միւշավիրի Հագզը պէյէ, Խարիճիէ նէզարէթի մէքթուպճըսը Միւնիր վէ թէրճէմանը Սաատտին պէյլէրէ Լինճի բիւթպէտէն Սէնթ Սթանիսլաս նիշանլարը վէրիլմիշ տիր։

—Բուսիանընն Թէոտոսիա չէհրինտէն իզմիրէ կէլէն պիր իթալիա վաբօրընն թայֆասընտան պիրինտէ շիւպհէլի ալէմէթ կէօրիւլտիւկիւնտէն, մէզքիւր վաբօր՝ լիման իլէ իխթիլաթ իթտիրիլմէքսիզին Գըլազօմէն թէհաֆֆիւզխանէսինէ կէօնտէրիլմիշ, վէ խասթալըղընն նէվի անլաշըլմագ իւզրէ թէտգիգաթ իճրասընա իպթիտար զելընմըշ տըր։

—Շէէրիմիզտէ վէրէմ խասթալըղընն կիւնտէն կիւնէ արթմագտա օլտուղունազարը տիզգաթա ալընարագ, Սըհհիէ իտարէսի՝ Տր. Պէսիմ Էօմէր բաշանընն բէյինի սօրմուշ, վէ միւշարիլէյհ տախի պու պապտէ մուֆասսալ պիր բաբօրթօ թանզիմ իլէ, իտարէի մէզքիւրէեէ թագտիմ իյլէմիշ տիր։

—Պիլա բուխասթ էճզաճըլըգ իտէն Մահմուտ բաշատա Եարըմ խանտա սթթար Նիգոլաքի վէ Զօրապճը խանտա մուզիմ Անտոն Զօպանօղլու նամ շախսլար հագզընտա մուամէլէի գանունիեէնին իճրասը՝ մէրճիի ալիսինտէն իճապ իտէնլէրէ էմր օլունմուշ տուր։ Գունլարընն տիւքքեանլարընտաքի մուզիրը էճզալար զապթ իտիլմիշ տիր։

—Պիլճիւմլէ մէմուրիյնի տէվլէթէ պիրէր մաաշ վէրիլմէսի խուսուսընա իրատէի սէնիէ սուտուր իյլէմիշ տիր։

—Տէրիսաատէթ թիճարէթ մէքթէպլէրինիտէ պաղը տէրսլէրին ֆրանսըզճա լիսան իլէ թէտրիս իթտիրիլմէսինէ դարար վէրիլմիշ տիր։

—Մայիս 19տա Սթինատա թէճէմմիւ իտէճէք օլան թըպպ գոնկրէսինտէ Ճէմիյէթի Թըպպիէի Շահանէ թարաֆընտան 5 նէֆէր թապիպ հազը պուլունաճագլար տըր։

—Մ. Օրիանթալ վէ Թահիտրօմօս ղազէթալարընն սահիպի իմթիեազը Մ. Տ. Պէլիսին իսթիտասը իւզրէնէ, մէզքիւր ղազէթալարընն իմթիեազը, պաֆիրատէի սէնիէ, միւմաիլէյհին էվլատընա ինթիգալ իթմիշ տիր։

—Զարշէնպահ կիւնիւ Բում բաթրիգի զայմագամը, պիր գաչ մէթրօպօլիտ իլէ Պապը Ալիէ ազիմէթլէ սատրազամ վէ պատէհու Ալալիէ նէզարէթինէ կիտէրէք, նազըր բաշա հազարաթըյլա կէօրիւշմիշ տիր։

—Տիւն Բում բաթրիգխանէսինին Սինոզ վէ Միւխթէլիթ մէճլիսլերի ուսուլէն իճթիմա իլէ, 10 էսնաֆ ինթիխապ իթմիշլէր տիր քի, պունլար տա, եէնի բաթրիկին ինթիխապը իչին քէնտի վէքիլլերինի թայեին իտէճէքլէր տիր։

—Թէֆթիշ իչին տէվրէ չրգմըշ օլան Բէժի միւտիրի ումումիսի Մ. Բամպէր՝ Պէյրութտան Տէրիսաատէթէ ավտէթ իթմիշ տիր։

—Իքի Բուս վաբօրը՝ պիրի Ազսահ Շարգա կիթմէք, վէ տիկէրի Ազսահ Շարգտան ավտէթլէ Օտէսաեա կիթմէք իւզրէ, Պողազտան կէչմիշլէր տիր։

—Պիր զէմանտան պէրու Էվրօբատա պուլունան Թիճարէթ վէ Նաֆիա նէզարէթի ըսթաթիսթիգ գալէմի միւտիրի Սինապեան Մկրտիչ էֆ. բէնչէնպահ կիւնիւ չէհրիմիզէ ավտէթ իթմիշ տիր։

—Բուսիա Զարը՝ բրէնս Ֆէրտինանտը կէլէճէք յուլիստէ Բէթրէսպուրկա տավէթ իթմիշ տիր։

—Տր. Եաղուպեան էֆ.՝ Պէյօղլունտա 30 եաթագլըգ պիր խտսթախանէ թէէսիսի իչին միւսատտէ իսթիտա իյլէմիշ տիր։

—Զրգան բազար կիւնիւ Իզմիրտէ չիտէթլի զէզէլէլէր հիսս օլունմուշ տուր։

—Կէչէնլէրտէ Սէլանիքտէ պիր Եէհուտի ազնամ թաճիրինի տաղա գալտըրմըշ օլան էշզրեա չէթէսի, պիր գաչ կիւն էվվէլ Իզմիր մատէնլերի թապիպի Տր. Գոցցոեու տախի տաղա գալտըրմըշ տըր։

—Քեաղրտիանէտէ, Ճէնտէրէ պողազը թարաֆլարընտա կէչէն կիւն պիր ազ դար եազմըշ տըր։

ՏԻԼՊԷՐ ԿԱՊՐԻԷԼ

)(261)(

Մարսէլ.— Պէն պու իլտիվաճըն օլմասընը իսթէրիմ վէ օլաճագ տըր։

—Լաքին սիզին՝ պանա... պէնիմ գալպիմէ էմր իթմէկէ հագգընըզ կօգ տըր։

Մարսէլ՝ զըզընըն մուխալիֆէթինտէն տօլաեր բիւր զաղապ քէսիլէրէք։

— Օ հագգ պէնտէն պաղգա քիմէ՞ այիտ օլապիլիր. հէմ պու եալընըզ հագգըմ տէյիլ, հաթթա՝ էվլատընըն գալպինէ ըէհպէրլիք իթմէք պիր վալիտէնին պօրճու տըր, տէտի։

— Վալիտէճիիմ, հէր չէյտէ սիզէ իթաաթ իթմէկէ հազըրըմ, լաքին գալպիմին հիւբրիկէթինի մուհաֆազա իթմէք՝ զանն իտէրիմ քի պանա այիա տիր։ Պէն քէնտի կէօնլիւմիւ, եալընըզ սէվտիկիմ քիմսէսէ հասր իտէճէեիմ։

Մատամ տը Լակարտ՝ զըզընըն էլլերինի չիտատէթլէ թուրթուպ, քէնտի էլլերի իչինտէ տիթրէմէսինի հիսս իթտի, վէ Ըընէնին գալպինի օգուտագ իսթէրճէսինէ, կէօզլէրինի անրն կէօզլէրինէ աթթի իտէրէք։

— Սէվտիկին քիմսէսէ՞ մի... տիմէք օլուր քի պէնիմ պու կիւնէ տէկին բաք զանն իթմէքտէ օլուղում գալպին պիրինի սէվմիսրմուշ, տէտի։

— Վալիտէճիի՛մ...

— Էսէրի ճիննէթ օլարագ սէվտիկինի զանն իթտիկին ատէմ քի՞մ օլապիլիր, օնա նէ՞րէտէ թէսատիֆ իթտին։

Նակեահ, մատամ տը Լակարտ՝ մարքի տը Մէրքէօրիւն Անտրէ Պրէսթուա հագգընտա սէօյլէմիշ օլտուղու սէօզլէրի խաղընտա սէօյլէմիշ օլտուղու սէօզլէրի բարլաեարագ, կէօզլէրի բարլաեը վէ հիտէթինտէն նայի տիթրէմէքտէ օլան պիր սէտա իլէ, չու հօլտա տէվամ իթտի։

— Պլօսիէր չաթօսընտա՞ մը, օ չաթօնընն սահիպլէրի՞ մի գալպինէ ըէհպէրլիք իթտիլէր. ատի խալգտան օլան վէ պիր ասըլզատէ սալօնունուն էյլիկինէն կէչմէսի ճաեիզ օլմաեան օ ատէերմէնճինին օղլունու, օ տէերմէնճիեի՞ մի սէվիհօրսուն։ Սանա կէօեա նէզարէթ իտէճէք օլան մարքի՞զ մի, մատամազէլ Շաթլէ՞ն մի՝ էօմրիւնիւ վէ իսթիգպալինի մահվ իտէպիլէն վէ բօմանլարա մախսուս օլան պու ահմազճա մուհապպէթի գալպինէ զօյտուլար։ Պէն՝ սէնին սէվմէքտէ օլտուղուն քիմսէսի քէյֆ իտիեօրում։ Սատատէթինի տիւչիւնտիւկիւմ, սէնին պախթիեար օլմազըզընն իչին քէնտիմի ֆէտա իթտիկիմ պիր սըրատա, օ ատէերմինճի բարչասը իչի՞ն մի, օ Անարէ Պրէսթուա իչի՞ն մի պանա գարշը գօյմաեա ճէսարէթ իտիեօրսուն։ Էկէր եօլում իւզէրինտէ պանա մանի օլմագ իսթէեօրսա, վա՛յ անըն հալինէ...

Ըընէ՝ հընչզըրատեարագ,

— Խա՛յր, խա՛յր, վալիտէճիիմ... պէն Բօժէեի սէվմէեօրում... տէտի։

— Սէն Բօժէեի հէնուզ թանըմազսըն, էկէր լաեըզըյա թանրեատագ օլուրսան, օ վաղթ անը սէվէճէքսին։

— Քիմսէ քէնտի հիսսիեաթընա հիւքմ իտէմէզ։

— Իսթէնիլէն չէյի եաբմագ ինսանըն էլինտէ տիր. սըրֆ արզու քեաֆի տիր. պէն սանա՝ Բօժէեի սէվմէքլիկին իչին էմր իտիեօրում. սէվէճէքսին վէ սէվտիկինի տէ քէնտիսինէ իզբար իտէճէքսին։

— Ա՛սլա, վալիտէճիիմ։

— Սանա իտէճէքսին տիեօրում, չիւնքի օ ինանմալը տըր վէ ինանաղընտա սէնի սէվէճէք տիր... արթըգ ահմագճա մուլահազալար քեաֆի տիր. էկէր մաազալահ պու մուլահազալարըն ֆիլիէ կէլսէ, ալէմէ բէզվի ըսվայ օլուրսուն. պիր քէօյլուեէ աշըգ օլան չայկըն դըզլարա մախսուս ֆիքրլէր արթըգ էլվէրիր. սէն գօնթ տը Լակարտըն զըզըսընը վէ չէօկրէթինին ասալէթ վէ տէրէճէսինի մուհաֆազա իթմէլիսին. էկէր մէճնուն օլան զինինտէ պէօյլէ ճահիլանէ պիր սէվտանա միւպթէլա իսէն, պու կիպի էֆքեարը պէրթարաֆ իթմէլիսին։ Պէնիմ զըզըմ՝ պիր տէերմէնին ուն չուվալարը արասընտա վագքթ կէչիրմէք իչին եարատըլմամըշ տըր։ Եալընըզ պունլարը տիւչիւնտիւքճէ հիճաագմատան զըզարըեօրում։ Սէն, իմիպար վէ հայսիեէթինի բայիմալ իթմէեճէքսին. սէն գօնթէս Բօժէ տը Քէրվէն օլաճագսընը. վա՛յ, վա՛յ օնուն հալինէ քի, պէնիմ արզումա մանի օլաճագ տըր։ Ըը՛նէ, սէօզլէրիմի իշիտի՞եօրմուսուն, անլա՞եորմուսուն։

Մատամ տը Լակարտըն պու չիտատէթի պէեանաթը էմնասընտա, կէնճ զըզ սօղուգ գանլըլըզընը քէսպ իթմիշ օլուպ, էկէր մուխալիֆէթ իթսէ, քէնտի մուհապպէթինի իզբար վէ վալիտէսինին հէնուզ միւպհէմ օլան չիւպհէլէրինէ թագվիեէթ վիրմիշ օլաճագընը. վէ պէօյլէճէ, օղուեանլարըմըզճա մալիում օլան վէ պիր գաշ կիւնտէն պէրու ֆիքրինի իշղալ իտէն թասավվուրընըն մէվզրի իճրաեէ գօնմասընը իմքեանսըզ պիր հալէ կէթիրմիշ պուլունաճաղընը տիւչիրնիւեօր իտի։

Ըընէ՝ նազիք վէ սինիրլի պիր թապեաթա մալիք օլմասընյա պէրապէր, սէպաթ վէ մէթանէթ սահիպի օլուպ, աշգ ու մուհապպէթլէ, եախոտ պու հիսսին էվհամընյա պիր գաթ տահա՝ գուվվէթլէնմիշ օլան իշպու խասսէլէրինէ հիչ պիր չէյ գարշը կէլէմէզ իտի։ Պունունլա պէրապէր, պու իշտէ միւրայիճէ վէ տէսիսէքեարանէ իհթիեաճը տա էլտէն պրազմագ իսթէմէզ իտի։ Պրինապէրին, վալիտէսինին հիտտէթի զարշըսընտա քէնտիսի զահիրէն թէպտիլի լիսան իտէրէք, սիւքիւնէթլէ,

— Էվվէթ, վալիտէճիիմ, ֆիքրինիզի անլահեօրում, տէտի։

— Սէնին սատատէթինի արզու իթտիկիմի անլատըն, տէյի՞լ մի։

— Էվվէթ, վալիտէճիիմ, թէշէքքիւր իտէրիմ։

— Տիմէք էֆքեարըմը թահսին իտիեօրսուն։

— Էվվէթ։

— Վէ պանա իթաաթ իտէճէքսին, տէյի՞լ մի։

Ըընէ՝ պիլա թէրէտտիւտ,

— Մատէմ քի պէնիմ էյիլիկիմի իսթեեօրսունուզ, նի՞չին իթաաթ իթմէեիմ, տէտի։

— Հիչ քիմսէեի սէվմէեօրսուն, տէյի՞լ մի, զըզըմ։

Ըընէ՝ վալիտէսինին պու սիւալի իւզերինէ սիթրէմէսինի զապթ իտէրէք վէ Մարսէլի գուճագլաեարագ, խօշ պիր թարզտա,

— Վալիտէճիիմ, պէն սէնտէն մատատա հիչ քիմսէեի սէվմէմ, տէտի։

Մատամ տը Լակարտ սէվինճէլ զըզընը գուճագլատը. Ըընէնին իթաաթը, սիւքիւնէթի վէ քէնտիսի իչին օլան մուհապպէթի՝ պիր գաշ տագիգա էվվէլքի հիտտէթինի թէսկին իլէ,

— Էվվէթ, սէվկիլի էվլատըմ, պէն սէնին սատատէթինտէն մատատա հիչ պիր չէյ արզու իթմէմ. Մ. տը Քէրվէն վէ Բօժէ՝ պիր գաշ հաֆթա պիզիմ իլէ պէրապէր սէյֆիէէմիզտէ գալաճագլար տըր, տէտի։

— Վա՛յ... տէտի կէնճ զըզ ասլա թէաճիւպ ալէմմէթի կէօսթէրմէէրէք վէ քէնտինճէ թայեին իթմիշ օլտուղու խաթը հարէքէթէ սիւրիւք իտէրէք։

Մարսէլ.— (սէօզ տէվամէ.) Սէնին վէ պէնիմ իպտիվտիլարըմըզտան սօնրա, եանի պէշ այտան Ժուանվիլի թէրք իտէճէկիզ։

— Պէշ այտա՞ն մը։

— Էվվէթ. պու պէշ այ զարֆընտա, Բօժէեի, քէնտիսինէ օլան մուհապպէթին հագգընտա իգնա իթմէք գօլայ տըր։

(Տէվամի)

Յ. ԹՕԼԱՅԵԱՆ ՍԱԹՊԱԱՍԸ

Մաթպաամբզաա էրմէնիճէ, թիւրքճէ վէ ֆրանսըզճա լիսանլարա քիթապ, բիսալէ. տիւեիւն վէ ճէնազէ պիլէթլէրի գարթ աբ վիզիթ, գարթ ատէս, բօլիցա, մագպուզ սէնատէլերի, մէքթուպ վէ զարֆ անթէթլէրի, հէր նէվ իլանաթ, վէ սաիրէ թէմիզ. վէ միւշթերիլերի խօշնուա ոիաէճէք սուբէթտէ միւթէաբ ֆիեաթլէ թապ օլունուզու, վէ թաշրալարատան մաթպաամբզա տօղրուատան տօղրու եախօտ պիլ վասրթա վուգու պուլաճագ սիրբրբ-յաթըն գապուլիյլէ, ազ պիր միւատէթ զարֆընտա վէ քէզալիք էհվէնիէթլէ իէրի՝ իսիլիպ մահէլլերինէ թէսլիմ իսթլեճէկա իլան օլունուր։

ԳԱԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

Մուտտա 4 Մայիս

Էսհ. Ում.	27— 3—
Ռումելի չըմէնտըֆէրի	114—25
Ակչէ ֆագզի	—
Ռէբօր ղր.	—
Հէվալէսիզ »	—

ՊԱՆԳԱ ԱԳՍԻՕՆԼԱՐԸ

Ռէժի ազսինօը	Օ. Լ.	14—
Սիկարէթ Ա.		—92
» Բ.		—54
Թրամվայ		6—
Ժուխանս		1—85
Օպլիկասիօն Թրամվայ		480—
Ասիւրանս		4—20
Գրէտի Ժէնէրալ		1—06
Սօսիէթէ Օթօման	Ի. Լ.	0—14
Լօրիօ		84—50
Պանգ Նասիօնալ տը Կրէտ		402—50
Թրանսվալ		88—50
Ըրխթըմ թանվիլիթը		473—
Գրէտի Ֆոնսիէ Էժիպսիէն		261—50

ՍԱԳԶԷԼԵՐԻՆ ԳԻՆԱԹԸ

Օսմ. լիրասը 100 ղրուշան	Ղ. Բր.
Պէեազ մէճիտիէ ֆարզը	108—06
Մէթալիք	097—20
Ինկիլիզ լիրասը	110—04
Ֆրանսըզ ալթունը	87—24
Բօլ	94—00
Դրէմից ալթունը	51—08
Դարպօն գայմէսի	8—63

ԷՎՐՕՊԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

Լօնտրա 16 Մայիս

Ինկ. էսհամը Ի. Լ.	094—25
Օսմ. » աչըլաը	24—59
» » գաբանաը	24—50
» » » Բ	49—50
» » » Գ	27—50
Օսմ. պանգասը	12—25
Մըսըր տիւե. մութթահիտ	105—75
Գուլկար իսթիդրազը	82—
Դամպիօ Բարիզ 3 այ վատէ	25—36

Բարիս 16 Մայիս

Ֆրանս. էսհ. 3% Ֆր.	101—60
» » 4½ %	102—87
Եէնի Օսմ. էսհամզ աչըլաը	25—10
» » » գաբանաը	25—07

Մխնպատէի

Ռումելի չըմէնտըֆէրի	115—75
Օսմանլը Ռէժիսի	325—
» Գանգասը	550—
Գրէտի Լիոնէ	1052—
Իթալիա էսհամը	96—50
Բրիօրիթէ Թիւրք	495—
Օսմանիէէ	473—
Տաւան Օթօման	528—
Սբանիօլ	72—30
Թրանսվալ	90—50
Դամպիօ 3 այ վատէ	25—16

ՊԱՆԳ ԷՄՐԻՍԱԼ ՕԹՈՄԱՆ

28 փետրվար 1901 հաշիվ

ՄԱԹԼՈՒՊԱՅ	Էլիրայի Օսմանի
Էսհամ—Սէրմայէսէտէն հէնուզ ախզ օ.	5,500,000
Լուսնամաշ էսհամ	1,822,308 95
Սանդուգ } Ամիքանէտ	409,122 37
Սանդուգ } Շերուպէյրատ	1,135,881 39
Ադգիլիզ Ֆրանսագ վէ Ամրան տէկիմէթ էսհ.	2,220,043 03
Սէհէտատա ազատուտ մէնֆէաաթ տարիէ	1,206,261 05
Ճըզատանտա մէնֆէաաթ տարիէ	
Եաղմուրնէյի հէրիլէրինէ հիսսատարլըգ	2,463,659 44
»	3,320,560 10
»	
»	2,600,451 66
»	247,552 03
»	59,019 45
»	
»	Լ. 0 22 295,047 46

ՏԻՒԵՄԻՆԱԹ	Էլիրայի Օսմանի
Սէրմայէ	11,000,000
Թէսատիֆլատ պուլունան պանգնոթլար	991,845
Իսթէնճէքճէ գամպիո	1,559,722
Մուսայէնէ վասատէլի տէբօզիթօ . . .	1,131,510 57
Հիսսատարլար հարիճէ միւխթէլիֆ . .	6,274,210 94
Թէհնիճէ օլունճաճաք թէմէթթիւ . .	7,086 81
Ամանէթ տարիէ	739,554 26
Իսթիհսիլատ տարիէ	590,816 36
»	
»	Լ. 0 22 295 047 46

Այս՝ նա միւթապգրդ օրուն Թատարի ուսմամբ.

Մուտարէի ուսմամբ

Ե. ՀԱՄԻԼԹՈՆ ԼԱՆԿ [Իրազ]

Ե. ՕՊՈՒՆՈ [Իրազ]